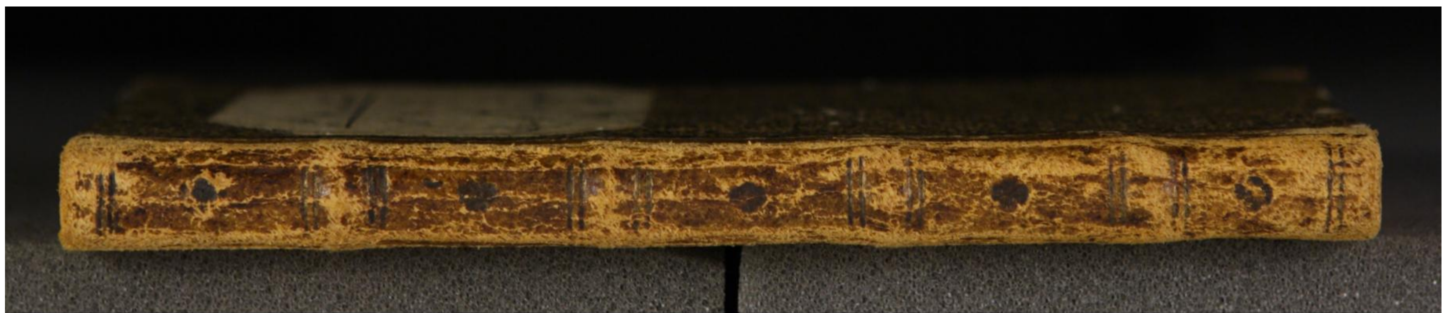P. Hegelünd

A. B. C.

aff

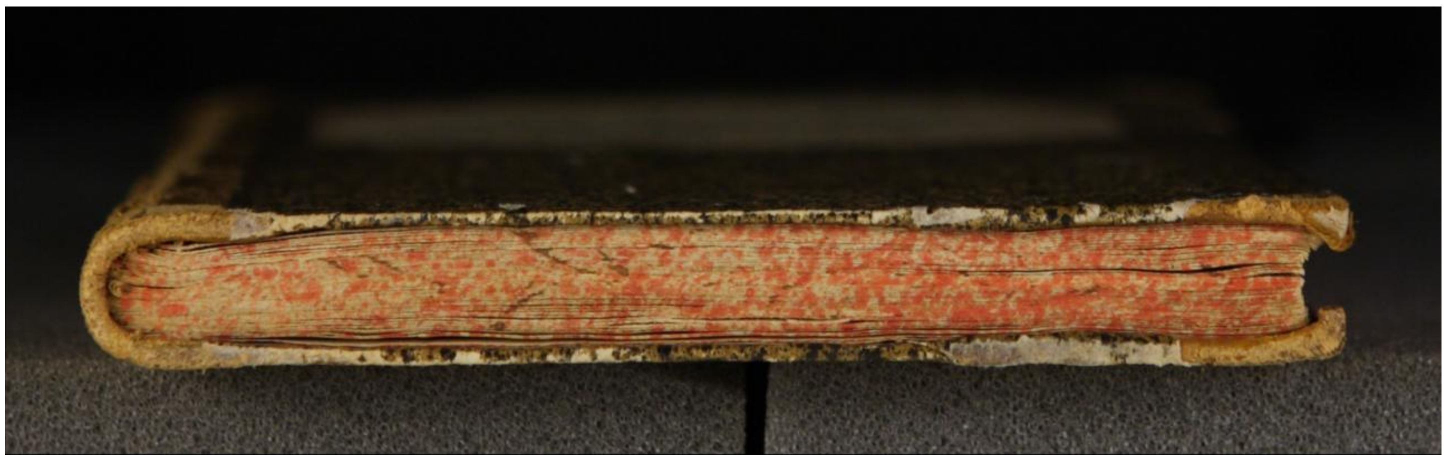
Bibelske Ordsprock

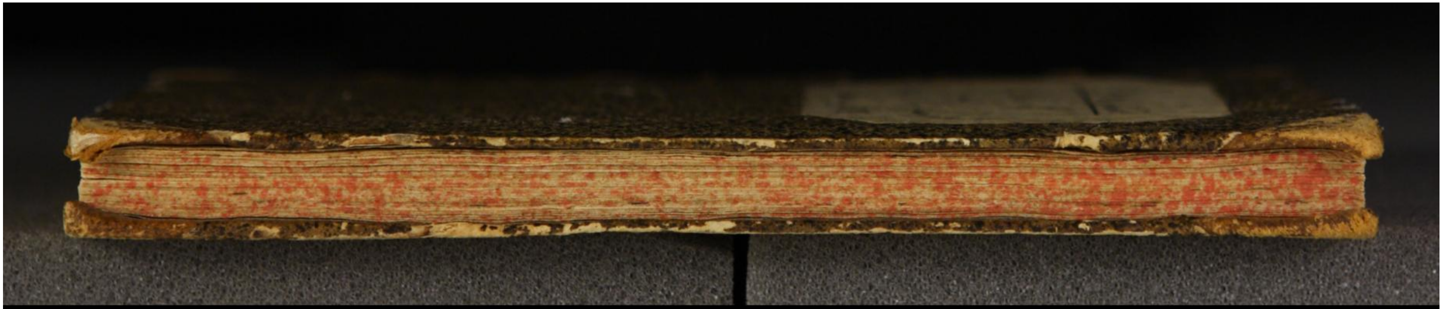
Slesvig, 1588.

M Fischer fecit

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

A B C

aff

Bibelske Ordsprock/

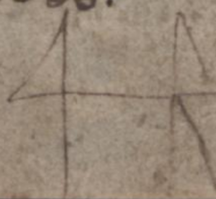
det er/

De kortiste / lettiste oc
brugeligste
Sprock
aff
Bibelen
effter A B C.
faar.
Børn.

P. H. R.

Pietas ad omnia vtilis.

1588.

Erlige oc Velbyrdige/

Gudfryctige oc Dydelige

JOMFRVER/

Jomfrue Else/ Jomfrue Anne/
Jomfrue Sophie/ Jomfrue Karine/
Jomfrue Jytte/ Jomfrue Lizebeth/
Jomfrue Margrete/

Alle Erlige oc Velbyrdige Mands

ALBRET FRJSJS

til Harritzkier/

Danmarckis Rigis Raads/
oc Høffuitzmands paa
Riberhuß/
Hans kiære

Døttre/

Ynsker jeg Naade oc Fred/
aff Gud vor HERRE.

Kiere Jomfruer/gunstige gode Venner/ disse de kortiste oc ickun de enfoldigste Sprock/ aff den hellige Bibel/ vden al Forklaringe/Men aleniste somsteds met nogle almindelige gode danske Sprock oc Rhym satte derhoß/ sender jeg nu saaledis prentede eder til haande: at Vngdommen/ oc mest de det-lige enfoldige Pigebørn/ kunde vdi deris Scho-legong eller oc hiemme/ bruge samme liden Sprocksbog/ oc end aff Eders Exempel/ elske

Tuct

Tuct oc god Opdragelse / oc vennies til Dyd oc Guds Fryct | Oc helst vdi denne farlige oc sørgelige tid / paa huilcken det staar alleuegne meget ynckelig til/ met stor Tuist oc Wenighed om Religionen / met Krig oc Blodstyrtning / oc Guds Børns Forfølgelse | Saa oc nu vdi voris Fæderneland (som ellers maatte haffue verit vden denne Sorrig / meget lyckſalig) for voris Allernaadigste Herris oc Konnings / oc kiæriste Landsens Faders oc offuerste Hoffuedis dødelige Affgong.

Huorfaar ieg oc haffuer set herhoß den korte Fortegnelse / som J vaare begerendis aff mig / om Hogbemelte voris Allernaadigste Herris oc Kongis Alder oc Leffnet / hans Kon: Ma: salige oc hoglofflige Jhukommelsis Herre Fader / met hueß andet som dertil hører / om det Kongelige Huß oc Slecte / oc Regimentis tid / etc.

Huilcket altsammen baade de Vnge oc Gamle bør at vide oc ihukomme / dermet at skønne paa/huad faar en ypperlig Guds gaffue/ gode Offrighed monne være | ved huilcke Gud Allermectigste opholder herpaa Jorden / Fred oc god Politie / oc Guds Dyrckelse oc Religion. Sammelunde huad faar en ædle oc dyrebar Guds gaffue oc Klenodie/ disse Lande oc Riger nu haffue mist / formedelst høgstbemelte voris kiære salige Herris oc Konnings Affgang / for voris mangfoldige Synders oc Wtacknemmelighedts skyld.

Oc derfaar at lade oß gaa til Hierte / vdi huad Almindelig Nød oc Fare vor Fæderneri-

 ge | oc

ge / oc wi alle oc huer ere nu beskickede: Oc diß inderliger at bede oc paakalde Gud, baade for det gantske Kongelige Huß / som er nu saare bedrøffuede / oc mest vor Allernaadigste Dronning, at Gud vil trøste oc husuale hende vdi hendis store Hiertesorg oc Enlighed / oc alle hendis Maiestats Elskelige Høybaarne Børn / dennem ved sin Faderlig Godhed oc Forsiun beskerme oc velsigne: Saa oc for voris gantske Fæderne Rigis / oc huer oc allis voris Velfart / at den euige / sandrue oc trofaste Gud / som icke vil forlade sine Faderløse, men effter sin Forjettelse / bliffue hoß oß alle dage / indtil Verdens ende, hand oc naadelig vil tage disse Riger / vdi sin Guddommelig Vern oc Beskytning, Giffue sin Raad, Hielp oc Velsignelse til Regeringen / giffue vor Allernaadigste vduald Konning oc Herre / vdi hans Fryct oc Naade at maa opuoxe / tiltage oc forfremmis / til sin myndige Aar oc Alder / til hans hellige Naffns Aere, oc disse Riger oc Lande til Fred oc gode, AMEN.

Oc vil hermet haffue Eder samptligen met Eders kiære vnge Broder CHRISTOPHER FRIS, oc Eders kiære Forældre / oc gantske Slect oc Suogerskab / den samme Almectige Gud til Liff oc Siel befalede. Bedendis ydmygeligen / at I tage dette mit føye Arbeide til tacke.

Screffuit vdi Ribe, paa den sørgelige dag / den Femte Iunij / paa huilcken voris allerkieriste Herris oc Konnings Liig bleff begraffuen vdi Roskilde Domkircke / ANNO

Deus verax misereatur populi sui.

E. villige altid /
Peder Hegelund.

Til Børnene.

DIsse Ordsprock faa oc smaa/
Huilcke i Børn oc kunde forstaa/
Ere paa rei for Eder fremsette/
At i saa først kunde lære de lette
Met Leeg oc Lyst / i første Opuext/
Oc vennies til de Ord oc Text
Som Gud til oss i Scrifften talde/
Oc strengelig oss det selff befalde/
Derpaa at tencke / grunde oc studere/
Oc for vore Børn at huesse oc polere.
De andre Sprock noget tunge oc suare/
Kunde J diß bedre til sin tid spare.

Mand siger / at lang er Børneminde/
Det skulle J oc vel selffue befinde/
At hues J nu i Barndom nemme/
Kunde J siden ret aldri forglemme.
Huad mand først i it nyt Kar indgiffuer/
Smagen der aff saa lenge bliffuer.
Thi er det best / at lære det Beste/
Oc først det Gode at smage oc freste.
Det Onde skal sig selff vel yde/
Dog Lære oc Affue skal det forbyde.
Hukommelse er Guds edle Gaffue/
Den oc J Børn for alle monne haffue.
Ville J den bruge Gud til ære/
Det skal Eder Fruct i Alderdom bære.
Vil J ickun mercke / som J haffue Nemme/
Eia / huad kunde J meget forfremme.
Christus som Børnene til sig kalder/
Eder styrcke i Visdom / Naade oc Alder.

P. H.

Sir. 33 & 30 Marckeløſhed lærer meget Ont.
Tucte dit Barn / oc lad det icke gaa marckeløſt / at du ſkalt icke bliffue be⸗ſkemmet der offuer.
* Der kommer intet gaat aff ledige Sede.
Otia dant vitia.

Ioh. 8 Abrahams Børn gøre Abra⸗hams gerninger.

Leu. 19 Aere den Gamle/
Oc ſtat op faar den Graaherdede.
* De Gamle ſkal mand ære/
De Vnge ſkal mand lære.

Pro. 3 Aere HERren aff dit Godz.
* Det du ſparer faar vor HERRE/
Det faar den du vnder verre.

1 Cor. 15 Aff Guds Naade/er ieg det ſom ieg er.

Sir, 12 Aff liden Gniſt/vorder offte ſtor Ild.

1 Sam. 24 Aff Vgudelige kommer Wdyd.

Alle Menniske ere Løgnere. Ps. 116
Al Verden er fuld aff Falskhed. Sir. 37
Omnis homo mendax.

Alle ting ere muelige hoß Gud. Mar. 10

Alle ting ere hannem muelige som tror. Mar. 9

Alle ting tiene dennem til det beste / som elske Gud. Rom. 8
Bonis omnia in bonum.

Alle Vand løbe til Haffuit / Eccl. 1
Alligeuel bliffuer Haffuit icke fuldere.

Alle vore Hoffuithaar ere talde. Mat. 10
☞ Hui sørge wi da wi Guds Vdualde?

Alt det som i ville / at andre skulle gøre eder / det gører I dem. Mat. 7

Alting haffuer sin tid. Eccl. 3

Alle gode Gaffuer ere aff Gud. Iac. 1

Sir. 11 Alting kommer aff Gud.
& 1 Al Visdom er aff Gud HERREN.

Esa. 40 **Alt Kød er Hø.**
1 Pet. 1 Alt Kød er ligesom Græß.
Sir. 18 Alle Menniske ere Jord oc Støff.

Omnis homo fœnum : Spes eſt tamen altera vitæ.

Sir. 10 **Baade Gud oc Verden hade de Hoffmodige.**

Sir. 10 **Beblande dig icke i fremmede Sager.**

Sir. 41 **Bedre er at dø / end trygle.**

* Selffhaffue er god.
* Bedre er ſelff at haffue / end Søſter at bede.

2 Sam. 24 **Bedre er at falde i HERRens haand / end at falde i Menniſkens**

Sir. 2 haand. Thi hans Miſkundhed er ſtor. Oc hans Barmhiertighed er lo ſaa ſtor ſom hand er ſelff.

Bedre

Bedre er lidet met Ro / end meget met Vro. Eccl. 4

☞ Bedre er lidet met Ro oc Rette/
End meget met Vro / Falsk oc Trette.
Exiguum colito.

Bedre To end en. Eccl. 4

Betale icke Ont met Ont. 1 Pet. 3

Blant de Hoffmodige er altid Kiff. Pro. 13

* Vaare wi alle lige Rige /
Da vilde ingen hinanden vige.

Bliff i dit Kald. Sir. 11

Huer bliffue i det Kald / som hand er kaldet vdi. 1 Cor. 7

* Gud vorder den vred
Sit Embed er leed.

☞ Gud veed best hvad wi tiene til/
Oc huortil hand oß bruge vil.

Blyſel gør ſtor Yndiſte. Sir. 32

* Tuct haffuer Aere / oc Tro haffuer Brød.

Børn gøre Børnegerning. 1 Cor. 13 Eccl. 12

Barndom oc Vngdom ere forfengelige.

Sir. 7 Bøye dine Børns Halß op aff Vngdommen.

☙ Riiß gør gaat Barn.
☙ Affue føder Aere.
☙ Affue er god / huor den kommer i tide.

Sir. 4 Bruge Tiden.

☙ Tiden er lige lang / men icke lige nyttig.
☞ Naar du god Tid oc Lempe kand haffue/
Da brug den oc / som en Guds gaffue.
Post hæc occasio calua.

Consilium sapiens,
Occasio commoda,
Felix exitus,

Vnius sunt
tria dona
DEI.

1 Tim. 6 Christus er en Konge offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herrer.

Heb. 13 Christus Jesus/ i gaar oc i dag/ oc den samme oc saa til euig tid.

Rom. 10 Christus er Lowens Ende.

Com-

Compelle intrare, Luc. 14
Nød dem til / at komme her ind.

Crucifige, Crucifige, Luc. 23
Kaarszfeste / kaarszfeste.

Daaren taler om Daarhed. Esa. 32

Stultus stulta loquitur.

Daarens Mund skader sig selff. Pro. 18 & 27

Der som Daaren tagde/ bleff hand regnet Viisz.
En Fuel kender mand paa hendis Sang/
En Paatte oc Klocke paa Lind oc Klang/
En Asen ved øern lange oc lede/
En Geck paa Facter | Ord oc Vrede.

Daatteren er som Moderen. Eze. 16

Daatteren farer gerne i Moderens Serck.
Qualis mater, talis filia.

De ere alle hans Venner / som giffuer gaffuer. Pro. 19

Den er god | der Glutten fylder.

De Forstandige er Visoom let. Pro. 14

Kaanst er let at bære.

Mat. 9 De Karske haffue icke Legen behoff / men de Siuge.

Tit. 1 De Rene er alting rent.
Mundis omnia munda.

Sir. 13 De Rige æde de Fattige.
☞ De store Fiske æde de smaa/
Saa mue de vnder / der mindst formaa.

Pro. 14 De Rige haffue mange Venner.
Amici diuitum multi.

Mat. 23 De sige det vel/oc gøre det icke.
Dicunt, & non faciunt.

Ose. 8 De saa Vær / oc skulle høste Storm.

Psal. 126 De som saa met Grad / skulle høste met Glæde.

Pro. 9 De staalne Vand ere søde.
* Naar huer maa / som hand vil/
Saa gør hand som hand er til.
* Mand skal sig selff ære/om wi end ene vaare.

De

De Veldige raade effter deris egen vilie. Mich. 7

☞ Saa mange ville bære Herrenaffn /
Saa faa der acte Stackarlis gaffn.
Sic volo, sic iubeo.

De Veldige / skulle straffis veldelige. Sap. 6

De Vise veye deris Ord met en Guldvect. Sir. 21

※ Tand for Tunge.

De Vgudelige haffue ingen fred. Esa. 48
Non est pax impiis.

Den Ene bære den andens Byrde Gal. 6

Den gantske Verden ligger i det Onde. 1 Ioh. 5

Den Lade døer i hans Ynsk. Pro. 21

Den Retferdige falder Siu gonge / oc Pro. 24

ge / oc staar op igen.

Rom. 1 Den Retferdige skal leffue aff sin Tro.

Iustus ex sua fide, viuet.

Pro. 14 Den Retuise er oc Trøstig i sin Død.

Sir. 13 Den Rige gør Wret / oc tratzer end tilmet.

Den Fattige maa lide / oc tacke dertil.

* Dycke dig / oc lad offuergaa /
Macten vil dog haffue ret paa at staa.

Ioh. 4 Denne saar / den anden høster.

* Den ene pløyer / den anden saar /
Den Tredie veed ey huo det faar.

Psal. 41 Den som æder mit Brød / hand traader mig met Foderne.

* Din Neste er dig verst.

Den

Den som icke er frist / huad veed den? Eccl. 34

✠ Huortil duer wforsøgt?

Quæ nocent, docent.

Den som skal forderffuis / hand bliffuer før hoffmodig. Pro. 16

It hoffmodigt oc stolt Mod / kommer før end Faldet.

✠ Al Offuerdaadighed faar ond Ende.

Den som meget vil lære / maa meget lide. Eccl. 1

☞ At lide oc tie / at lyde oc lære /

Hielper mangt it fattige Barn til Aere.

Den som omgaaß met Vise / hand bliffuer viiß. Pro. 13

✠ Mand nemmer / som mand er hoss.

Denne Verdens Børn ere visere / end Liusens Børn i deris Slect Luc. 16

Den Vgudelige flyer / oc ingen iager hannem / Men den Retferdig Pro. 28

dig er frimodig / som en vng Løue.

Conſcientia mille teſtes.
Iuſtus confidens vt leo.

Ioh. 8 Den Vſkyldige kaſte den førſte Steen.

✠ Vilde huer kende ſig/
Da ſpottede ingen mig.

Rom. 13 Der er ingen Øffrighed / vden aff Gud.

Sir. 25 Der er ingen Sorg/offuer Hiertesorg.

Der er ingen Liſtighed / offuer Quindeliſt.
Der er ingen Vrœde / offuer QuindeVrœde.

3 Reg. 8 Der er intet Menniſke / ſom icke ſynder.

Pro. 21 Der hielper ingen Viſhed / ingen Forſtand/ingen Raad mod HErren.

Der

Der som du samler intet i din Vngdom / huad vilt du finde i din Alderdom? Sir. 25

☞ Om Sommeren tenck paa Kuld oc Frøst/
Vdi Vngdom paa din Alderdoms Trøst.

Deris Bug er deris Gud. Phil. 3

Det er altsammen idel Forfengelighed. Eccl. 1

OMNIA VANITAS.

Det er bedre at vere Fattig oc Sund / end Rig oc Siug. Sir. 30

Det er forgeffs / at kaste Garn for Fulenis øyen. Pro. 1

* Vaagen mand er ond at vecke/
Gammel Skalck er ond at gecke.

Det er icke gaat / at Mennisken er ene. Gen. 2

Det er nock / at huer dag haffuer Mat. 6

sin egen Plage.

☞ Vdi dit Kalds Arbeid oc Møye/
Vær trøstig oc glad / oc lad dig nøye.
Bede Gud dig hielpe dit Kaarss at drage/
Oc lad saa huer dag bære sin Plage.

Mat.12 Det siste bleff verre/end det første.

Act. 9 Det skal bliffue dig suart/at trede imod Braadden.

Mat.26 Dit Maal forraader dig.

Iacob.5 Dommeren er for Dørren. Herrens Tilkommelse er ner.

☞ Dommeren er for Dørren tilrede/
De Onde til straff / de Gode til glæde.

Sir. 14 Døden forsømmer sig icke.
Det er den gamle Pact / du skalt dø.

Rom. 6 Døden er Syndsens Sold.

Pro. 23 Dranckere oc Fraadzere forarmis.

Druck-

Druckenskab gør en galn Geck end galner. Sir. 32
☩ Druckenskab oc Galnskab.

Du kant icke sette al Vret / til Rette. Sir. 7

Du Lade gack til Myren. Pro. 6

Du skalt tage det Onde fra Israel. Deut. 22
Auferes malum de Israel.

Effterladelse stiller stor wlycke. Eccl. 9
☩ Det Træ er bedre der bugner / end der brester.
☩ Gode Ord ere bedre end Guld.

Effter Lader kommer Sorg. Pro. 14
Effter Glæde kommer Bedrøffuelse.
☩ Ny Glæde er fluende met Sorg.
Miscentur tristia lætis.

Effter Storm kommer Solskin. Tob. 3

* Gud bede wi at bedre skal vorde.
Post nubila Phœbus.

Luc. 10 En Arbeidere er sin Løn værd.

Pro. 17 En Broder befindis i Nød.
* Før suiger den Sorne / end den baarne.
* Det er ont Blod/der icke er tyckere end Vand.

Pro. 12 En Daare behager sine Seder vel.

Eccl. 9 En eniste Skalck / forderffuer meget Gaat.

Sir. 9 En From Mand kand hielpe en Stad op.

Pro. 14 En hastig Mand gør daarlig.
* Harm volder Helued.

Esa. 29 En Hungrig drømmer at hand æder.
En Tørstig drømmer at hand dricker.

* Hu velder halff Drøm.
* So drømmer om Draff/
Oc Kierling om hendis Staff.
Aurigæ somnia currus.

En Kniff huedser den anden/ oc en Mand den anden. Pro. 27
* En Mand er ingen Mand.
* Mere mue To end en.

En lad haand gør Arm/ men en flitig haand gør Rig. Pro. 10
* Lad mand er lenge Vsel.

En Nabo er bedre nær hoss/ end en Broder langt borte. Pro. 27
* Det er god Ro / at haffue en god Nabo,

En ny Ven / er lige som en ny Vin. Sir. 9
* Gamle { Veye / Venner / Verie } ere de beste.

En liden Surdey / gør den gantske Dey sur. 1 Cor. 5

Enfoldighed oc Retferdighed be- Psal. 25

uare mig.

Ioh. 4 En Prophet gielder intet hiemme.

Eccl. 1 En Tredobbelt Snore/ riffuis icke lettelig sønder.

Pro. 14 En Vanuittig troer alting.
※ Alle ville den Flade vaare.

Pro. 21 En Viiß vinder de sterckis Stad.
※ Raanst gaar for Styrcke.
Ouid. Fortisq; viri tulit arma disertus.

Rom 8 Er Gud met oss/ huo kand vere imod oss?
Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Pro. 28 Naar Landsens Syndsskyld/ bliffue mange Herreskiffte.
Nouus Rex, noua lex.

Fedrene

Fedrene skulle icke dø for Børne- ne / oc ey Børnene for Fedrene. Deut. 24
Men huer skal dø for sin Synd.

Falsk oc Suig er icke Visdom. Sir. 19
Oc den Vgudeligis Surfinghed er ingen Klog skab etc.
✱ Falsk / slar sin egen Herre paa hals.
Væ duplici corde. Eccl. 2

Foract icke Alderdommen / thi wi acte ocsaa at bliffue Gamle. Sir. 8
✱ Aelde kommer met megen Vsnelde.
Senectus ipsa morbus est. Ter.

Forbandet vere den / som gør HErrens Gerning falskelig. Ier. 48

Fordømme ingen / før du veedst tilforne Sagen. Forstaa det først oc straff der effter. Sir. 10
Du skalt icke tro falske Ræremal / etc. Ex. 23

Forglem icke den Fattige / paa din Gledskabs dag. Sir. 14

Sir. 11 Forlad du dig paa Gud / oc bliff i dit Kald/ Thi det er HERren meget lœt / at gøre den Fattige Rig.
☞ Bede / arbede / oc vare dit Kald /
Din Lycke lad vœre Gud befald.
Ora & labora.

Pro. 27 Forlad icke din Ven / oc din Faders Ven.

Sir. 10 Følge icke dit egit hoffuit / i dit Embede.
* Ene i Raad / ene i Sorge.
* Egen Vilie / eget Helued.

Sir. 5 Følge icke huer Vey.
* Gienſti er tit Seenſti.

Ex. 23 Følge icke met den ſtore Hob / i det ſom Ont er.
Veritas, non ſectæ, ſequenda.

Pro. 15 Før mand kommer til Aere/maa mand lide.
* Huo intet Ont vil lide/
Hand vil intet Gaat bie.

Førster skulle haffue Førstelig Tancker / oc bliffue der ved. Esa. 32

Fraadzere soffue Vrolige. Sir. 31

Frycte Gud/ oc holt hans Bud. Eccl 12

Frycter Gud/ ærer Kongen. 1 Pet. 2

Frycte HErren/ oc ære Prestene. Sir. 7

Fule holde dem til deris Lige. Sir. 27
* Sammen søge Sederlige.
* Lige Børn lege best.

Simile simili gaudet.

Pares cum paribus.

Gaat Arbeide giffuer herlig Løn. Sap. 3
* Gør erlig/ oc skiar dierffuelig.
* Huor noget gaat gøris / det vel spøris.
Exitus acta probat.

Sir. 8 Gack icke i Rette met Domme-
ren.

Deut. 17
Exo. 23 Gaffuen forblinder de Vise / oc
foruender de Retferdigis Sag.
* Den som haffuer at giffue /
Er ond at driffue.

1 Tim. 6 Gerighed er en Roed til alt Ont.

Sir. 10 Gerningen priser Mesteren.
Artificem commendat opus.

Mar. 12 Giffuer Keyseren det Keyseren
hører til / oc Gud det Gud hører
til.

Luc. 6 Giffuer / saa skal eder giffuis.

Pro. 24 Gled dig icke aff din Fiendis fald.
* Gud er oss alle mectig.

Rom. 12 Gleder eder met de Glade / oc
Greder met de Gredendis.
Nemo aliena diu plorat.

Gods gør mange Venner / men den Fattige bliffuer forladen aff sine Venner. Sir. 19

☞ Den Rige haffuer huermand til Frende/
Den Fattige vil ingen høre eller kende.
Res amicos inuenit.
Pauper vbiqꝫ iacet

Gør det / saa skalt du leffue. Luc. 10

Gør dig icke deelactig i fremmede Synder. 1 Tim. 5

Gør dig selff til gode aff dit egit. Sir. 14
※ Ond Mende / gør alort gladt Hierte.

Gør din Ven til gode / førend du døer / Oc giff den Fattig aff din Formue. Sir. 14

☞ Vilt du dine Venner eller de Fattige giffue /
Da giff dennem meden du est i liffue.
Naar du bæris vd / oc Arffuinge komme ind/
De sige / du fickst it andet sind / etc.

Gør icke it bedrøffuit Hierte mere Sorg. Sir. 4

❧ Mand skal icke hugge i Blodige Saar.

Sir. 33 Gør intet vden Beraad / saa angrer dig det icke / naar det er giort.

❧ It gaat Beraad / oc vel betenckte Mod/
Den er i alle Sager god.

Act. 10 Gud anseer icke Personer.

2 Cor. 9 Gud elsker en glad Giffuere.

Sir. 35 Huad som du giffuer / det giff gerne.

Psal. 7 Gud er en Retuiiß Dommere.

Deut. 7 Psal. 62 Gud er en Trofast Gud.

Gud er vor Tillid. Deus spes nostra.

❧ Den vorder vel hiulpen / Gud vil hielpe.

2 Mach. 3 Gud giffuer Seyer.

❧ Hielp Jesus / saa vinde wi.

Psal. 65 Gud kruner Aaret met sit Gode.

❧ Huer dag kommer met sin Føde.

❧ Megen er Mad't Guds keldere.

Gal. 6 Gud lader sig icke spaatte.

Gud omskiffter tid oc stund. Dan. 2

Gud skal forsee sig det. Gen. 22
Deus prouidebit.

Gudelighed er nyttelig til alting. 1 Tim. 4
Pietas ad omnia vtilis.

Gudelighed met Fornøyelighed er en stor Vinding. 1 Tim. 6

Guds Krafft er mectig i de skrøbelige. 2 Cor. 12
℞ Gud gører mectige ting formedelst de Ringe. Fortis in infirmis Deus est.

Guds Ord er Visdommens Kilde. Sir. 1

Guds Ord bliffuer euindelig. Esa. 40
Verbum Domini manet in æternum.

Pro. 10 Had gør Trette.

* Gammel had er altid ny Trette.
Quælibet extinctos iniuria suscitat ignes.

Pro. 21 Hemmelige Gaffuer stiller Vreden.

*Mude maa volde/
At Venskab kand holde.

Ex. 15 HERREn er den rette Stridsmand.

Thre. 3 HERREN er min Deel.
Psal. 119 Pars mea Dominus. Portio mea es Domine.

Phil. 4 HERREN er ner.

Sir. 10 HERREN er vnderlig i sine Gerninger.

Iob. 1 HERREN gaff det/
HERREN tog det/
HERrens Naffn vere loffuit.

Psa. 100 HERREN giorde oss/ oc icke wi selffue.

HER-

HERREN kender alle Hierter. Act. 1
Mit Vidne er i Himmelen. Iob. 16
In cœlis testis meus.

HERREN kender sine. 2 Tim. 2
Nouit Dominus qui sint sui.

HERREN leffuer. Psal. 18
Viuit Dominus.

HErren skal see/ oc vdkreffue det. 2 Par. 24
Videat Dominus & iudicet.
Gud skal vere Dommere mellem oss. Gen. 31

HERREN slaar ihiel/ oc giffuer Liff. 1 Reg. 2
HERREN gør saar / oc forbinder. Iob. 5
Hand kauser / oc hans haand læger.

HERREN straffer dem/ som hand elsker. Pro. 3

HERRENS Fryct/ er Visdommens begyndelse. Psal. 111
Initium sapientiæ timor Domini.

HERRENS Vilsignelse/ gør Pro. 10

Benedictio Domini ipsa diuites facit.

Pro. 3 HERRENS Forbandelse er i den Vgudeligis Huss.

Num. 11 HERRENS haand er icke forsteckit.

☩ Gud haffuer mere Vgiffuit / end giffuet.

2 Par. 16 HERRENS Øye seer til alle Land.

Psal 138 HERREN er høy / oc seer til det foractelige.

Tob. 4 Hofferdighed er begyndelse til al Forderffuelse.

Sir. 3 Hoffmodighed gør aldri gaat.

Sir. 9 Holt dig til gaat Folck / oc vær glad / dog met Guds Fryct.

Sir. 6 Holt dig venlig met huer mand / men tro neppelig en iblant Tusinde. Fide, sed cui vide.

Holt

Holt Maade i alleting. Sir. 33

Ne quid nimis.

Hoss Gud er ingen ting wmue-lig. Luc. 1

Huad haffuer du / som du icke haffuer anammet? 1 Cor. 4

Huad som du gør / da betenck Enden / saa gør du aldri ilde. Sir. 7

RESPICE FINEM.

Huad som Gud i Himmelen vil / det skeer. 1 Mach. 3

Vera salus cœlo.

Huad som Hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer. Mat. 12

De ere aff Verden / derfaar tale de om Ver-den. 1 Ioh. 4 Ex abundantia cordis, os loquitur.

Huad som it Menniske saaer / det skal hand høste. Gal. 6

Iob. 2 Hud for Hud.

Gal. 6 Huer skal bere sin Byrde.
Rom. 14 Huer gøre Gud Regenskab for sig selff.
☞ Den er god / faar Gud er god.

1 Cor. 7 Huer haffuer sin egen Gaffue aff Gud / Den ene i saa maade / den anden i saa maade.
☞ Alle Fule bliffue icke Høge.

Luc. 11 Huert Rige / som vorder Vens met sig selff / bliffuer øde / oc it huss falder offuer det andet.

Sir. 13 Huert Diur holder sig til sin Lige.

Luc. 6 Huert Tre kendis paa sin egen Fruct.

Mat. 7 Hui seer du Skeffuen i din Broders Øye / oc acter icke Bielcken i dit egit Øye?

Huile er god. Gen. 49
Dulce quies.

Huilcken HERREN elsker / den tucter hand. Heb. 12
❧ Jo kærere Barn / io skarpere Riiss.

Huo der burger for en anden / hand faar Skade. Pro. 11
❧ Borge gør Sorge.
Sponde, præstò noxa est.

Huo der elsker Trette / hand elsker Synd. Pro. 17
Lad aff at trette / saa bliffue mange Synder tilbage.

Huo sig selff ophøyer / hand skal nedtryckis. Mat. 23
Huo sig selff nedtrycker / hand skal ophøyes.

Huo sig lader tycke / at hand staar / den skal see vel til / at hand icke falder. 1 Cor. 10
Qui stat, videat ne cadat.
Aut sumus, aut fuimus, aut possumus esse, quod hic est.

Mat. 7 Huo som beder / hand faar /
Luc. 11 Huo som leder / hand finder /
Huo som bancker / hannem skal opladis.

Luc. 16 Huo som er tro i det mindste / hand er oc tro i det store.

Huo som er wretferdig i det mindste / hand er oc wretferdig i det store.

Ioh. 3 Huo som gør ilde / hand hader Liuset.

℞ Den skiuler sig / som skiden er.

2 Thes. 3 Huo som vil icke arbeide / hand skal icke ede.

℞ Leg din hule Arm hoss din stronge Tarm / Oc bliff paa det siste Vsel oc Arm.

Sir. 3 Huo som sig giffuer gerne i Fare / hand forderffuis der vdi.

℞ Kemper fulde alle Seyerløff.

Qui amat periculum, peribit in illo.

2 Cor. 9 Huo som sparlig saaer / hand skal

skal oc sparlig høste.
✠ Huo intet vofftuer / hand intet vinder.

Huo som tager Big / hand besmitter sig. Sir. 13

Huo som tager Suerdet / hand skal omkomme met Suerdet. Mat. 26

Huorledis mand vener den Unge / det lader hand icke aff / naar hand bliffuer gammel. Pro. 22
* Huad som vng nemmer /
Det gammel ey glemmer.
✠ Aff Løp bliffuer Hund lederaadig.

Huor ingen Raad er / der falder Folcket. Huor mange Raadgiffuere ere / der gaar det vel til. Pro. 11

Huor met nogen synder / dermet bliffuer hand oc plaget. Sap. 11
Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.
* Naar mand gør det / mand icke skulde:
Saa hender mand oc det / mand icke vilde.

Mat. 24 Huor som Aadzel er / der forsamlis Ørnene.

Mat. 6 Huor som eders Liggendfe er / der er ocsaa eders Hierte.

Rom. 4 Huor som Lowen icke er / der er oc ingen Offuertredelse.

Lex armata sedet, sed nescit crimen opertum.

Sir. 10 Idag en Konge / i Morgen død.

Sir. 38 I gaar vaar det hoss mig / i dag er det hoss dig.

Mihi heri, hodie tibi.

Gen. 3 I dit Ansictis sued / skalt du ede dit Brød.

2 Tim. 2 I it stort Huss / ere atskillige Kar.

I Kon-

J Kongens ord er Mact. Eccl. 8
*) Høyt er Herrebud.
* Herrehaand recker i alle Land.

J skulle icke kaste eders Perler for Suin. Mat. 7
Saaer icke blant Torne. Ier. 4

J skulle tage den Onde aff Jsrael. Deut. 17

Jngen er god / uden aleniste Gud. Mat. 9

Jorden er allis vor Moder. Sir. 40

Jo høyere du est / io mere skalt du ydmyge dig. Sir. 3
* Jo bedre Blod /
Jo mindre Hoffmod.

Jt gaat Mod / er it dagelig Gestebud. Pro. 15

Jt gaat Naffn / bliffuer euindelig. Sir. 42

Mat. 7 It gaat Tre ber god Fruct.
It raadet Tre ber ond Fruct.
※ Ond Roed / bær ey god Eble.

Pro. 15 It milt Suar / stiller Vrede.
※ It gaat ord finder en god sted.
※ Blid er beden mand,

Sir. 30 It sunt Liff / er bedre end stort Gods.
※ Sundhed gaar faar altingest.
Iuu. Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.

1 Cor. 13 Kerlighed fordrager alting.

Pro. 20 Kongens Hierte er i HERrens haand.
☞ Kongens Hierte er i Guds haand/
Helst naar det styris aff Guds Aand.
Oc Mandens Hierte (huor ret tilgaar)
I Hustroens haand vel helfften staar.

Kon-

Kongens Naade er lige som Dug paa Gressit. Pro.19

Kongen som dømmer de Fattige trolige / hans Throne skal bestaa euindelige. Pro.27

Kroget kand icke bliffue ret. Eccl. 1
Du kant icke sette alt Wret til rette. Sir. 7
✠ Mand kand icke alt i Skaaler veye.
Omnia curua non possunt corrigi.

Lad en anden loffue dig / oc icke din Mund. Pro.27
✠ Egen Roeff stincker.

Lege / hielp dig selff. Luc. 4
Medice, cura teipsum.

Ler først / førend du lerer andre. Sir. 18
Læg dig først selff / førend du læger andre.
Straff dig først selff / førend du straffer andre.

Abdias. Lige som du giorde / saa skal dig skee igen.

Sicut fecisti, ita fiet tibi.

Iud. 1 Ligesom ieg haffuer giort | saa haffuer Gud betalet mig igen.

Luc. 6 Lige met den Maade som I maale met / skal mand maale eder igen.

Sir. 10 Lige som Regenten er / saa er oc saa hans Embitzmend. Lige som Raadet er / saa ere oc Borgerne.

Qualis Rex, talis grex.

Sir. 20 Løgn er it skammeligt Lyde paa it Menniske.

Mentiri turpe est.

1 Reg. 15 Lydelse er bedre end Offer.

Melior est obedientia, quàm victima.

Mand

Mand kender Treet paa Fru- Mat. 12
cten.

Mand kender en Mand paa talē. Sir. 27
* Det gaar saaden mand til Dør | som inden er.

Mand predicker vel meget / men Esa. 42
de holde det icke.

Mand sige dem nock / men de
ville icke høre det.

* Mange er Ordsens Hørere/
Saa faa ere Ordsens Gørere/
Men det er icke aff vor HERRE/
At vide det bedre | oc gøre det verre.

Mand skal mere lyde Gud / end Act. 5
Mennisken.

Mangen er Arm hoss sit store Pro. 13
Gods/ oc mange ere Rige hoss sin
Armod.
* Huo sig lader nøye / er riig.
Viuitur exiguo melius.

Mangen kommer til stor Vly- Pro. 26
cke ved sin egen Mund.

Sir. 29 Mangen køber ſig en Fiende met ſine egne Pendinge.
* Mangen laaner ſin Ven oc kreffuer ſin wuen.

1 Cor. 19. Mange løbe paa Baanen/ men en faar Klenodet.

Mat.20 Mar.10 Mange ſom ere de førſte/ bliffue de ſiſte/ oc de ſiſte/ ſkulle bliffue de førſte.

Mat.22 Mange ere kallede/ men faa ere vdualde.

Sir. 35 Meget Fraadzeri gør Siugdom.

Pſal.144 Pſal.183 Menniſken er lige ſom intet. Wi ere Støff.
Puluis & vmbra ſumus.

1 Reg. 16 Menniſken ſeer det ſom for Øyene er/ Men HErren ſeer Hiertet.

Mennisken veed icke sin tid. Eccl. 9

Met Raad skal mand føre Krig. Pro. 24

Mine Venner ere mine Bespaat- Ioh. 16
tere / men mit Øye greder Taare
til Gud.

Derident me amici mei:

ad Deum stillat oculus meus.

Naar Daarer ophøyes / da Pro. 3
bliffue de dog til skamme.
☞ Mangen ophøyes til større Fald /
Thi frycte du Gud / oc vare dit Kald.

Naar it Menniske er i Ære / oc Psal. 49
haffuer ingen Forstand / saa far
hand bort ligesom Fæ.
* Det skulle vere stercke Been / der gode dage
skulle drage.

Naar en Blind leder den anden/ Mat. 15

da falde de baade i Graffuen.
Cœcus cœcum ducit.

Sir. 14 Nogle dø / nogle fødis.

Iob. 1 Nøgen kom ieg aff min Moders Liff / Nøgen skal ieg fare bort igen.
Nudus vt in terram veni, sic nudus abibo.

Sir. 8 Obenbare icke dit Hierte for huer mand.

Rom. 12 Offueruint det Onde met Gaat.
Vince in bono malum.

1 Cor. 15 Ond Snack forderffuer gode Seder.

Pro. 20 Ont / Ont / siger mand / naar mand det haffuer / Men naar det er borte / saa roser mand det da.
☙ Sielden er skiffte bedre.

Odelegt

Ødeleggere skulle ødeleggis. Esa. 33

Øxen ligger allerede hoss Roden aff Treerne. Luc. 3

Øye for Øye / Tand for Tand. Mat. 5

Øyenskalckens haab / skal fortabis. Iob. 8

Spes Hypocritæ peribit.

Paa deris Fruct skulle i kende dem. Mat. 7

Penning oc Godz gøre Frimodighed/men meget mere HErrens Fryct. Sir. 41

Pilatus toede sine Hender i Vand / wskyldig vilde hand vere.

Jeg er wskyldig i denne Retferdigis Blod / see J til. Mat. 27

1 Thes. 5 Prøffuer alting / oc beholder det beste.

Et mala sunt vicina bonis.

3 Reg. 11 Quinder bøyede Solomons Hierte.

Ioh. 2 Quinde / huad haffuer ieg met dig at gøre? Min Time er icke endnu kommen.

Pro. 12 En flitig Quinde er hendis Husbondis Krune.

Pro. 14 Ved vise Quinder bygges huset.

Sir. 26 En dydelig Quinde / er en edel Gaffue / oc hun blifuer hannem giffuet / som frycter Gud.

Der er intet lystiligere til paa Jorden / end en tuctig Quinde / oc der er intet kosteligere / end kysk Quinde.

Felix cui obtigerit pia, casta, industria coniux.

Ret maa dog bliffue Ret. Psal. 94
Tandem bona causa triumphat.

Rige oc Arme mue vere ib- Pro. 22
lant huer andre / HERREN
giorde dem allesammen.

Rigdom er vel god / naar hand Sir. 13
brugis vden Synd.

Ringe Klogskab met Guds fryct Sir. 19
er bedre end stor Klogskab met
Guds Foractelse.
Confide rectè agens.

Rose dig icke aff den dag i Mor- Pro. 27
gen er / Thi du veedst icke huad der
kand skee i dag.
✠ Rose icke Dagen / før Afftenen kommer.
Nescis quid serus vesper vehat.

Rose ingen før hans Endelige Sir. 11
kommer.
✠ Wi saae alle voris Første / oc ingen voris
Siste.

Pro. 22 Røctet er kosteligere end stor Rigdom.

※ Ord gaar faar en Mand.

Integritate fides alitur.

Virtutis fortuna comes.

Virtutis bona fama comes.

Sir. 41 Esræ. 3 Sandhed bliffuer euindelig.

Super omnia vincit veritas.

Sir. 52 Sangen pryder Gestebud.

1 Mach. 3 Seyer kommer aff Himmelen.

※ Naar Suerdet er draget / da er Seyer i Himmelen.

Sir. 20 Skenck oc Gaffue forblinde de Vise / oc ligger dem it Bitzel i munden / at de kunde icke straffe.

Sir. 11 Sla dig icke i mange honde Handel.

Slid din Tid. Sir. 2
Perfer & obdura.

Sorg dreber mange Folck. Pro. 30
✠ Sorg er Siugdom nock.

Søg altid Raad hoss de Vise. Tob. 4

Spaatte icke den Bedrøffuede. Sir. 7

Straff oc Lerdom skal mand bruge i tide. Sir. 22
✠ Huo Affueløss leffuer / hand Aerelløss døer.
Vsq; adeo à teneris assuescere multum est. Virg.

Stride icke mod Strømmen. Sir. 4

Store Folck feile oc. Psa. 62

Stor Vrede gør Skade. Pro. 19

Suar ick Daaren / effter hans Daarlighed. Pro. 26

Sir. 33 Suenden bør sit { Brød / Straff / Arbeyde } Ligesom it Asen { Foder. / Sugbe. / Byrde.

※ Den Lade skal mand altid driffue.

Ioh. 13 Suenden er icke større / end hans HERRE.

Sir. 30 Sundhed gaar for Altingist.

Pro. 13 Synderens Gods skal sparis til de Retuise.

Eccl. 2 Synderen samler oc drager tilhobe / oc det skal dog giffuis den / som Gud behager.

※ Penning er icke Herre vaanden.

※ Menniskien acter / oc Gud skiffter.

* En bygger / en anden boer /
En saaer / en anden faar.

※ Der sider tit it Rigt Barn / paa en fattig Ro-nis Skød.

DEVS DAT CVI VVLT.

Mat. 7 Tag først Bielcken aff dit Øye / etc.

Tag vare paa dine Faar. Pro. 27

☞ Vare paa det / dig er befald/
Oc grib ey i en andens Kald.

Tenck paa Enden / oc lad Fiendskab fare. Sir. 28

Tenck paa mig / naar det gaar dig vel. Gen. 40

☞ Strax Lycken vorder god/
Saa sancker mand Mod/
Traappen foracter sin egen Rod/
Oc mangen sit eget Kiød oc Blod.

Tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige. Luc. 23

Tøffue icke met din Poenitentz. Sir. 18

Trette icke met en { Veldig. / Rig/eller / Ordgydere. } Sir. 8

✠ Det er Ont at gabe imod Oensmunden.
✠ Det er icke skam / at den mindre viger den større.

Sir. 12 **Tro aldri din Fiende.**
Thi at lige som Jern stedze rustis igen / saa forlader hand icke sin Vanartighed.
Malè creditur hosti.

Sir. 19 **Tro icke alt det som du hører.**

Iac. 3 **Tungen er en liden Lem / oc kommer stor ting affsted.**
☞ Tungen mue wi vel met alle/
Det beste oc verste paa Menniſken kalle.

Psal. 82 **Tyranner gaa til grunde.**
Nulla Tyrannorum vis diuturna fuit.

Esa. 5 **VE dem som kalde Ont gaat / oc Gaat ont.**

Eccl. 4 **Ve den som er alene.**
Væ soli. Tristis eris, si solus eris.

Ver glad / dog met Guds Fryct. Sir. 5

Ver icke Borgen/offuer din Formue. Sir. 8

❧ Bedre er at haffue den formere Vrede / end den seyermere Skade.

Ver icke Hoffmodig / men Frycte dig. Rom. 11

Noli altum sapere : sed time.

Ver snar til at høre / oc langsom til at tale / oc langsom til Vrede. Iac. 1

❧ Høre meget / tale lidet.

Verer snilde som HugOrme / oc vden Falskhed / ligesom Duer. Mat. 10

Prudens simplicitas.

Vdi Stilhed oc Haab bliffue i stercke. Esa. 30

In silentio & spe.

Ved Visdommen regere Kongerne/oc RaadsHerrene skicke Ret. Pro. 8

Sir. 34 Vel den / som frycter HErren.
Pietas tutissima virtus.

Sir. 26 Vel den / som haffuer en dydelig Quinde / thi hand leffuer der aff end engong saa lenge.

Sir. 25 Vel den / som haffuer en Trofast Ven.

Iac. 4 Verdens Venskab er Guds Fiendskab.

1 Cor. 3. Verdens Visdom er Daarlighed hoss Gud.

Psal. 104 Vin gleder Menniskens Hierte.

Sir. 41 Vin oc Strengeleeg glede Hiertet.

☞ Tacke du Gud for en glad Stunde/
Sorg kommer saa mangelunde.

Sir. 19 Vin oc Quinder forbistre de Vise.

Armis

Armis inuictus victus amore fuit.

Visdom er io bedre end Styrcke. Eccl. 9

☞ Guds Fryct / Visdom / Dyd oc Aere/
Monne den beste Rigdom vere.

Visdom er god met Arffuegods. Eccl 7

Visdom følger effter Vindskibelighed. Eccl. 10

Visdoms Begyndelse/er HERRENS Fryct. Pro. 9

Vlff kommer i Faare Kleder. Mat. 7
Foris ouis, intus lupus.

Vold gaar offuer Retten. Heb. 1
✠ Nu ligger Lou i Spiudsstags ende.
✠ Macten gaar faar Raansten.

Vrede er en rasende ting. Pro 27
Ira furor breuis est. Hor.

Pro.28 Wfortient Bande ramme icke paa nogen.

Esa.57 Wgudelige haffue ingen Fred.

Iac. 3 Wi haffue alle Brøst mangfoldige.

* Der er store Lyder / hoss stor Dyder.

In multis labimur omnes.

Heb. 13 Wi haffue her ingen bliffuendis Stad.

Act.23 Wi kunde icke stride imod Gud.

* Gud er oss alle mectig.

Act.17 Wi leffue / røris / oc ere i hannem.

Act.14 Wi skulle gaa i Guds Rige/met megen Bedrøffuelse.

☞ Met mange Bedrøffuelse store oc smaa / Bør oss i Himmerig ind at gaa.

Sic itur ad astra.

Wretferdigt Gods hielper intet. Pro. 10
* Det mand met Synden faar/
Det met Sorgen gaar.
☞ Wretferdige Bade / er lige ved Skade.
* En wretfangen Penning / drager bort andre
Ti.

Wretferdighed ødelegger alle Sap. 6
Land.
* Lige oc Ret / haffuer Gud skabt.
* Aff Falsk oc Suig / vorder mand ey rig.
Cernit Deus omnia vindex.

Ydmyger eder vnder Guds 1 Pet.
veldig haand. 5
Cede Deo.

Zidon maa vel forferdis / naar Esa. 23
Tyrus forstyris.
Tunc tua res agitur, paries cum Hor.
proximus ardet.

FRIDE

NON EST POTESTAS
NISI A DEO.
Rom. 13

Al Øffrighed er aff Gud alene/

Thi ſkal oc al Øffrighed ſelff Gud tiene:
Oc neſt Gud / ſkal mand Øffrighed lyde/
Oc tacke io Gud / wi Fred maa nyde.

Fortegnelſe paa Danmarckis oc

Norgis ſiſte oc neſtfremfarne Konger / indtil
vor Tid / ſom ere aff Konning CHRI-
STIANI den I Affkomme/
aff den Oldenborgs Slecte
oc Stamme.

CHRISTIANVS I. ANNO
den Førſte Konge aff den Slecte.

Chriſtian Greffue i Oldenborg oc Delmen-herſt / bleff vdvald (effter Konning Chriſtopher, ſom kom aff Beiern / oc haffde regered vdi IX aar) til Danmarckis Konning. 1447

Vnd

Vndsatte oc befriede hand Konning Erick. som kom aff Pomeren / oc vaar da vdfaren aff Danmarck / oc haffde Gudland / oc vaar der belagt aff Konning Karl Knudssøn aff Suerig 1449

Samme Aar giorde Konning Christian sit Bryllup met Konning Christophers efterladte Dronning / Dronning Dorothea / som vaar Margreffue Hansis daatter aff Brandenborg.

Bleff hand anammet til Konning vdi Norge / oc krunet vdi Trundhiem S. Olai dag. 1450

Føddis hans Søn Iohannes, paa den 2 dag Februarii, Men hans første Søn Olaus 1455 døde vng / Oc da vaar tilforne mere end vdi 70 Aar icke nogen Kongesøn fød i Danmarck.

Bleff hand oc vdvald til Suerigs Konning effter at Karl Knudssøn vaar fortaget 1457

Samme Aar bleff hans daatter Margareta fød / som siden fick Konning Iacob vdi Skotland.

Foer hand til Rom vdi Paffue Sixti den IIII 1474 tid / oc vederforis hannem stor Aere paa samme Reise / oc Keiser Friderich den IIII gaff hannem Rettighed til Ditmarsken.

Giorde hand sin Søns / Konning Hansis Bryllup / met Frewken Christine / Churførste Ernstis daatter aff Sachssen / den 6 Septembris 1478

Stifftet hand først Københaffns Vniuersitet / oc forscreff Lærdemend der til fra Coln 1479

Døde hand paa Københaffns Slaat / den 21 Maii 1481

Regerede hand vdi XXXIIII Aar.

IOHANNES.

Den Anden Konge aff den Slecte.

Konning HANS kom til Regimentet vdi hans Alders XXVI Aar/ efftter hans Herrefader/ som døde. 1481

Fødis hans Søn Christiern samme Aar/ den 2 dag Iulii.

Bleff Konning Hans kronet dereffter vdi Københaffn paa Pintzedag. 1483

Oc siden samme Aar til Trundhiem vdi Norge.

Hans Moder Dronning Dorothea drog til Rom. 1488

Drog hand til Suerig/ oc vant den/ oc bleff kronet vdi Stockholm 1497

Giorde hand det Tog vdi Ditmarsken met Hertug Friderich hans Broder/ oc tabte Slactingen der vdi bleffue aff Adelen 360 deris gode Mend/ foruden den menige Hob. 1500

Falt Suerig fra hannem igen 1501

Holt hand Feide til Siøs met de Frantzoser Engelske/ Skotter oc Siøstederne.

Giorde hand atskillige mødsommelige Tog ind vdi Suerig/ oc besynderligen 1503

at vofrt hans Dronning igen/ som vaar anholden vdi Vadsten Kloster.

Døde hand vdi Aalborg den 20 dag Februarii vdi hans Alders LVIII Aar 1513

Regerede hand vdi XXXII Aar.

CHRISTIERNVS II
Den Tredie Konge aff den Slecte.

CHRISTIERN bleff Konning effter
hans Fader / vdi hans Alders XXXII Aar 1513
Bleff hand krunet vdi Københaffn / 1514
Samme Aar vaar hans Bryllup met Isa-
bella (som wi kalde Elizabeth) Konning Phi-
lippi daatter aff Hispanien / Keiser Caroli V oc
Ferdinandi Søster
Vant hand Sverig / oc bleff indtagen vdi
Stockholm / oc giorde der Rigens oc Stadsens
Raad it wlystigt Gestebud / den V dag Nouem-
bris 1520
Paa Tredie Aar dereffter vdi ForAaret /
rømte hand aff Danmarcks Rige / oc gick til
skibs / met sin Dronning oc Børn vdi Køben-
haffn / den 13 dag Aprilis 1523

Regerede hand vdi X Aar.
vaar hand Landflyctig vdi IX Aar.
Anholden oc Fangen vdi XXVII Aar.
Thi vdi det Aar 1532 bleff hand Fangen / Oc
døde hand paa Kallundborg den 25 Ianuarii,
Anno 1559 lige paa den 24 dag eff-
ter Konning Christiani den III
hans Død / vdi hans Alders
LXXVIII Aar.

FRIDERICVS I.

Den Fierde Konge aff samme Slecte.

FRIDERICH / Hertug vdi Holsten / Konning Christiani I Søn oc Konning Christierni II Farbroder / bleff strax vduald til Konning / oc beleyrede Københaffn samme Aar 1523

Opgaffuis Københaffn for hannem / oc bleff hand krunet der sammested den 7 Augusti 1524

Vnder hannem begyntis den rene Lære aff Guds ord / paa nogre faa steder at prædickis her vdi Riget.

Bleff Konning Christiern den II indførd fra Norge fra hans Skibs flode til Københaffn oc siden anholden al hans Liffstid 1532

Neste Aar derefftet døde Konning Friderich paa Gottrop / paa SkerTorsdag 1533

Vaar hand Konning vdi X Aar.

CHRISTIANVS III.

Den Femte Konge aff samme Slecte.

CHRistian den 3 / Konning Friderichs den I Søn / bleff fød den 12 Augusti, 1503

Beleyrede hand Lybke / som haffde ladet deris Folck indfalde vdi Holsten. 1534

Bleff

Bleff derfra kaldet til Riget / oc vduald til Konning.

Samme Aar bleff Aalborg stormet oc indtagen / som skede otte dage for Jul. Oc Skipper Clemend som haffde reist Bønderne / bleff greben / oc bleff sat paa hans Hoffuet en Birkrone / førend hand bleff halßhuggen oc siden lagt paa Fire Steyler for Wiborg.

Beleyrede Konning Christian Københaffn /
den 29 dag Iulii / 1535

Holt hand Slacting met Greffue Christophers folck aff Oldenborg / for Asnes vdi Fyen / paa Oxenbierg / den XI dag Iunii / oc beholt Marcken / Da bleffue oc To Greffuer slagne / den ene aff Teckelnborg / den anden aff Höya vdi Westphalen.

Indtog hand Københaffn / effter Aars oc
dags Bestoldning / den 29 dag Iulii 1536

Oc beuiste sig vdi samme Seyeruinding / icke som en Fiende / Men som en Fader.

Αμνησία

Beskickede hand strax Fred oc Rolighed / oc handtheffde den rene Lære oc Religion / som Gud ved D. Morten Luther haffde ladet fremkomme til Liuset igen / Oc met synderlig stilhed oc snildhed affsatte hand de mectige Herrer Bisper / Oc giorde en euige affrald sag imellem alle Stater vdi Riget / oc oprettede en endelig Fordragt oc Forligelssmaal / effter languarige Feide oc Oprørske handel. Dette skede paa almindelige Herredage vdi Københaffn / met alle

Vndersattenis Beuilning oc Sambyrd/ 1536

Der hand saaledis haffde beuist sine Kongelige Dyder / Guds Fryct / Forstand/ oc Mandelighed / bleff hand krunet vdi Københaffn / paa hans Fødzels dag / som vaar den XII dag Augusti / Saa hand paa samme dag vaar lige XXXIIII Aar gammel / 1537

Strax derefter lod hans Ko: Ma: Kircke Ordinantzen sammenscriffue / oc vdgaa først paa Latine / den anden dag Septembris. Paa huilcken samme dag/de første Siw Euangeliske Superintendenter bleffue ordinerede / vdi hans Ko: Ma: egen Aasiun oc Neruerelse vdi Københaffn/aff Doctor Iohanne Pomerano/ Som tøffuet vdi Københaffns Høyschole / ved de Fem Aar.

Samme Aar bleff oc Munckene giffuen Forloff / at vandre oc forsee sig huort de vilde / vden huilcke som vilde omuendis / oc tiene vdi Kircker oc Scholer.

Bleff Hospitaler oc Scholer vel bestickede oc forsørgede.

Vaar hans Ko: Ma: selff vddragen til Brunswig / at handle oc gøre Forbund / met de Protesterende Førster / Churførst Hans Friderich / Landgreffuen / oc andre / paa Religionens vegne / vdi Martzmonet 1538

Paa Herredage vdi Ottensee bleff Ordinantzen offuerseet oc beseglet / oc vdgick paa Danske. 1539

Saa oc samme Aar ophalp oc rigeligen forbedret hans Ko: Ma: Københaffns Vniuersitet.

Derefter skede en Forbedring oc Forklaring

ring til Ordinantzen met 26 Artikele / som bleffue giorde vdi Ribe 1542

Funderet hans Ko: Ma: det almindelig Hospital vdi Ribe. 1545

Loed hans Ko: Ma: sin Søn Friderich / hylde vdi Norge 1548

Oc samme Aar gaff hand Hertug Augustus aff Meissen sin Daatter / Frewken Anna / oc giorde deris Brylluppe vdi Københaffn.

Loed hans Ko: Ma: Bibelen vdsette oc ved Prenten vdgaa paa Danske met fliit oc stor Bekostning / oc bleff fuldend aff de Høylerde vdi Københaffn. 1550

Loed hans Ko: Ma: den siste Recess vdgaa 1558

Døde hans Ko: Ma: allerchristeligst oc frimodeligst vdi Guds sande Paakaldelse / paa Nyt Aarßdag paa Koldinghuß 1559

Piissimus Rex piissimè & placidissimè obiit, exemplum pii Principis in vita & in morte, Climacterico octauo,

ANNO

Pietas ad omnia vtilis.

Vdi hans Alders LVI Aar

Vdi hans Regimentis XXIIII Aar

FRIDERICVS II.

Den Siette Konge aff samme Slecte.

FRIDERICH den Anden / Høgmelte Konning Christiani den III Søn / Føddis paa Haderslefhuß / den første dag Iulii / den samme tid som hans Herre Fader lo faar Lybke / 1534

Bleff hand vduald oc hyldet til Konge vdi hans Ottende Aar. 1542

Daniæ vt electus Rex, ô Friderice, vocaris,
Non anni plures octo fuere tibi.

Bleff dereffter hyldet vdi Norge 1548

Nogle Aar før hans Herre Fader døde / holt hand Hoff oc Regiment vdi Skaane.

Vaar hand vddragen til landt Meissen til Churførsten Augustus hans Suoger / oc met hannem vaar hand ocsaa til den Rigsdag til Francfurt til Ferdinandi Kruning / der hand bleff vduald til Romerske Keiser / den XIIII dag Martii / Effter at hans Broder Carolus V. 1558 haffde ved sin Scriffuelse oc Faldmectige affsagt sig met Keiserdomet / oc giffuen sig til Roligheed vdi Hispanien.

Døde hans Herre Fader paa Nyt Aarsdag. 1559.

Samme Aar om Sommeren vdi Iunio maanet / vant hand met hans Herre Farbrødre / Hertug Hans oc Hertug Adolph Ditmarsken / Oc beviste sig vdi samme Seyervinding saare mildelig mod dennem. De 48 Forstandere vdi Landet / gaffue sig den 13 Iunii.

Bleff hans Ko: Ma: kronet strax dereffter vdi Københaffn / vdi Churførste Augusti oc

mange andre Herrers neruerelse / den X X dag Augusti vdi hans Alders X X V Aar.

Hans Ko: Ma: selff fulde sin Søster Frewken Dorotheam vd til Landt Lüneborg til Hertug VVilhelm / Oc stod deris Bryllup til Zell / paa den X X X dag Octobris / 156

Fire Aar effter Ditmarsk vaar vunden / begyntis den Feide met de Suenske / imod Kong Erick den 14 / oc Feidebreffuene vdginge den siste dag Iulii 156

Oc varede paa det Ottende Aar / Thi den Fredsforhandling oc endelig Fordrag / imellem Danmarck oc Suerig / skede vdi Stetin i Pomeren / sist vdi det Aar 157

Oc bleff publicert oc forkyndet / met almindelige Tacksigelse til Gud / den 28 Ianuarii / Anno 1571.

Stifftet hans Ko: Ma: frit Godz oc Rente til 100 Studenters Vnderholdning vdi Københaffns Vniuersitet / saa oc visse Stipendia til at holde nogle Personer met / vden Lands. 1569

Gaff hans Kongelig Maiestat naadigste / ny Fundatz oc Forbedring paa Københaffns Vniuersitet / Saa oc Confirmatz oc Stadfestelse paa alle Capitler vdi Danmarck oc Norge / met deris Priuilegier / Friheder oc Statuter / etc. 1571

Gick hans Ko: Ma: befalning vd den 16 Iunii / om Møntens Forandring oc Omsettelse / Saa at huer 2 schillink skulde regnis oc holdis for 1 schillink / oc huer Marckstycke for 8 schillink etc. oc saa vere lignede oc komme offuerens met Stedernis mønte / Faar merckelige Aarsage skyld.

Giorde hans Ko: Ma: sit Brylluppe samme Aar met Frewken SOPHIA aff Mechelnborg / vdi Københaffn den XX dag Iulii. 1572

Iblant andre hans Ko: Ma: herlige Bygninge / lod hans Ko: Ma: Croneborg meget statlig bygge paa det ny / en mectig Befestning oc Prydelse for Danmarcks Rige / ved det Aar/ oc derefffter 1574

Effter lang oc mødsommelig Forhandling om SønderJutlands eller Sleswigs Førstendoms Forleninge / gaff Gud Naaden til / at megen Wenighed oc Wlyst bleff faarekommen oc nedlagt / Saa at de Herrer aff Holsten / Hertug Hans/ oc Hertug Adolph / hans Ko: Ma: Farbrødre / oc Hertug Hans den Vnge / hans Naadis Broder / annammede aff hans Kongelige Maiestat / samme Sleswigske Førstendoms oc Femernlands Leen/ met stor Venlighed/ Glædskab oc Herlighed / vdi Ottensee / den III dag Maii, 1580

Som da tilforne icke haffde veret forlent vdi 140 Aar / siden Konning Christophers tid/ som dermet forlente Hertug Adolph aff Holsten Anno 1440 paa Cantate Sondag / Som Holster Krønicke formelder / Oc nu bleff igen forlent paa tredie dag effter Cantate Søndag.

Loed hans Ko: Ma: Soerkloster stiffte/ til en fri Kongelige Schole / for ædle oc wædle Personer. 1586

Hans Ko: Ma: afferdiget vdi Februario 1586

Legater til Henricum III/ Konning vdi Franckrige / effter Konning Henrici aff Nauarren hans Begering / at hwerffe oc handle om

Fred/

Fred / paa de Euangeliske deris vegne / de som vaare affaldne fra Paffuens Lære.

Vaar hans Ko: Ma: vddragen til Lüneborg / dersom mange Herrer oc Førster besøgte hans Ko: Ma: den XVI dag Iulii 1586

Bleff hans Ko: Ma: met stor ære vndfangen vdi Hamborg / den 23 dag Iulii / oc vaar der paa tredie dag.

Først vdi Januario vdginge hans Ko: Maiestats obne Breffue / at hans Ko: Ma: som en alene regerendis Hertug paa den tid / vdi Sleswigs oc Holsten Førstendømme vilde hölde en almindelig Sleswigske oc Holstiske Landdage oc Retterting til Rendesborg sist vdi Aprilis oc vdi Maii monet 1588

Vaar hans Ko: Ma: dragen fra Hatersleff til Sünderborg til hans Herrebroders Hertug Hansis Bryllup den XV Februarii met Agnes Heduig aff Anhalt / salige Churførstis Augusti efterladte Førstinde / de som haffde veret sammen ickun vdi 39 dage / fra den III Ianuarii til den XI Februarii / paa huilcken dag Hertug Augustus døde paa / Anno 1586. 1588

Bød hans Ko: Ma: alle de fremmede Herrer til sig til Hatersleff / oc giorde der / Første Hans Georgs Bryllup aff Anhalt / den XXI Februarii.

Sist vdi Februario / drog hans Ko: Ma: derfra / oc haffde nogle aff samme Førster met sig / oc actede met dennem offuer til Sieland til Croneborg / Men bleff meget suag paa veien / oc maatte ligge stille paa Antuorskow / Oc effter en Moneds suaghed / beridde sig Christeligen til Døden / lod prædicke for sig / forligte sig met

Gud allermectigste / oc anammede det Høyverdige Sacramente / sang selff paa Sengen Psalmerne met / oc hierteligen loffuede Gud. Oc vdi en sand Tro oc Tillid til Jesu Christi Fortienistе / hans hellige naffns paakaldelse / hensoff meget stille oc sactelig / paa SkerTorsdag / som vaar den 4 dag Aprilis / imellem 4 oc 5 om Efftermiddagen.

vdi hans Alders LIIII Aar.

vdi hans Regiments XX/X Aar / Oc saa meget paa det XXX / som fra NytAarßdag / oc til denne den Fierde dag Aprilis.

Gud giffue hans Maiestat / met alle Christne / en gladelig ærefuld Opstandelse.

Fødzels

Fødzels tid oc sted / paa hans Ko: Ma: elskelige Høybaarne Børn / met hans elskelige Høybaarne Dronninge SOPHIA / de som leffde tilsammen i saare Christeligen oc kierligen / vdi XVI Aar.

føddis

Elizabeth	1573	den 25 Augusti.	paa Koldinghuss.
Anna/	1574	den 12 Decemb.	paa Skanderborg.
Christian/	1577	den 12 Aprilis.	paa Friderichsborg
Huldrich/	1578	den 30 Decemb.	paa Koldinghuss.
Augusta/	1580	den 7 Aprilis.	paa Koldinghuss.
Hedwig/	1581	den 5 Augusti.	paa Friderichsborg
Hans/	1583	den 25 Julii.	paa Haterßleffhuss.

PSAL. CXII.

Rectorum soboli benedicetur.

Saa haffue nu Danmarckis oc Norgis Riger veret hoss denne Kongeslecte aff det Oldenborgske Huss oc Stamme / vdi 140 Aar / vnder Sex Kongers Regimente / indtil denne dag.

Konning
1 CHRISTIANUS I.
vdi 54 Aar.

2 Iohannes,
vdi 32 Aar.

4 Fridericus I,
vdi 10 Aar.

3 Christiernus II,
vdi 10 Aar.

5 Christianus III,
vdi 24 Aar.

6 Fridericus II,
vdi 29 Aar.

7 Christianus IIII.

CHRISTIAN den IIII bleff hyldet vdi Wiborg den XVI dag Iunii/som vaar neste Tisdag effter Trefoldigheds Søndag/ Anno 1584 vdi hans Naadis Alders VII Aar.

VIVAT REX.

Den Almectigste Gud / alle Kongers Kongel fremmi styrcke oc beuare det ganiske Kongelige Huff oc Slecte / met sin Guddomelige Beskermelse oc Velsignelse.

PSAL. 144
DEVS DAT SALUTEM REGIBUS.

Mercke

Merckelige Forandring oc Affgong vdi det Kongelig Huss/Slecte oc Foruante / vdi disse nestforledne faa Aar.

Hertug HANS den Eldere / aff Holsten/ Friderici I Søn / døde paa Haterslefhuss / den Første dag Octobris / 1580

ANNA / Churførstis Augusti Førstinde / Christiani III Daatter / Døde ocsaa paa den Første dag Octobris / 1585

Effter at de haffde leffuet tilsammen paa det 37 Aar. Der hun lo siug / beffoel hun at bedis for sig / met disse ord: Für ein arm Sünderin / deren jhr sterbstundlein verhanden ist.

Churførst Augustus vdi Sachsen døde der effter / paa den 11 Februarii 1586

Hertug Adolphus aff Holsten / Friderici I Søn / døde ocsaa paa den Første dag Octobris / samme Aar 1586

Elizabeth / Hertug Vlrichs aff Mechelborg hans Førstinde / Friderici I Daatter / voris naadigste Dronnings Sophiæ Moder / døde strax vdi samme Monet paa Getzøer vdi Falster / den 14 Octobris / samme Aar 1586

Hertug Friderich aff Holsten / Adolphi Søn / en fromm er vnger Herre / døde den XV Junii. 1587

Kønning Friderich den II voris kiereste naadigste Herre oc Kønning / hensoff vdi HERREN / den 4 Aprilis / paa Antuorskow. 1588

Chri-

Ἐπιτάφιον.

Christi Ecclesiola, hei, plora: tuus altor hic alter
Bello ac pace bonus, Rex FRIDERICVS obit.

Symbola duo

FRIDERICI II,
Sacrum alterum,
alterum politicum.

Mein Hofnung zu Gott allein.
Trew ist Wiltbradt.

RARA Fides Auis Est: fraus regnat vbiq;, dolusq;:
FIDO Deo; sic fraus nulla, dolusq; nocent.
Nic. Reusnerus I C.

Symbolum
SOPHIAE
Reginæ Daniæ.

Gott verlest die seinen nicht.

Nosti Christe tuos, scis & potes omnia solus:
Non vis, nec poteris deseruisse tuos.

Ad

Ad tumulum

FRIDERICI SECVNDI,

Regis
Daniæ & Noruegiæ,
Nutricii Ecclesiæ,
& patris patriæ,
LACRYMAE.

Luce ſine atq; oculis, vita eſt vix vita: ideò ipſe eſt
Sol oculus mundi, Rex oculus populi.
Iure ergo in lacrymas, hoc funere, tota liqueſces
Dania, nanq; tuus clauditur hic oculus.
[N]ò Europa tuus: Rex Regibus iſte præibat
Pace, armis: animis, conſilio: arte, fide.
[A]rte fideq;, inquam: magnæ eſt, bene viuere, vt artis:
Maximæ ita eſt, ſanctè poſſe mori, fidei.
[O] dilecte Deo, tibi qui conceſſit vtrunq;:
AEternùm, in vita & morte beate, Vale.
[I]am luce auguſta, meliore oculoq; locoq;
Tu ſplendes: ſumus at nos tenebræ & lacrymæ.
P. H.

ὡσ ἀπ᾽ ἀυτȣ̃.

[P]acis eram diues, tam re quàm voce ſecundus,
Regno, opibus, fama, coniugio, ſobole.
Cuncta Deus tribuit: cui me meaq; omnia fidens
Tradidi, & hunc ſancta in pace vocans, obii.

IOSAPHAT,
2 Paral. 20

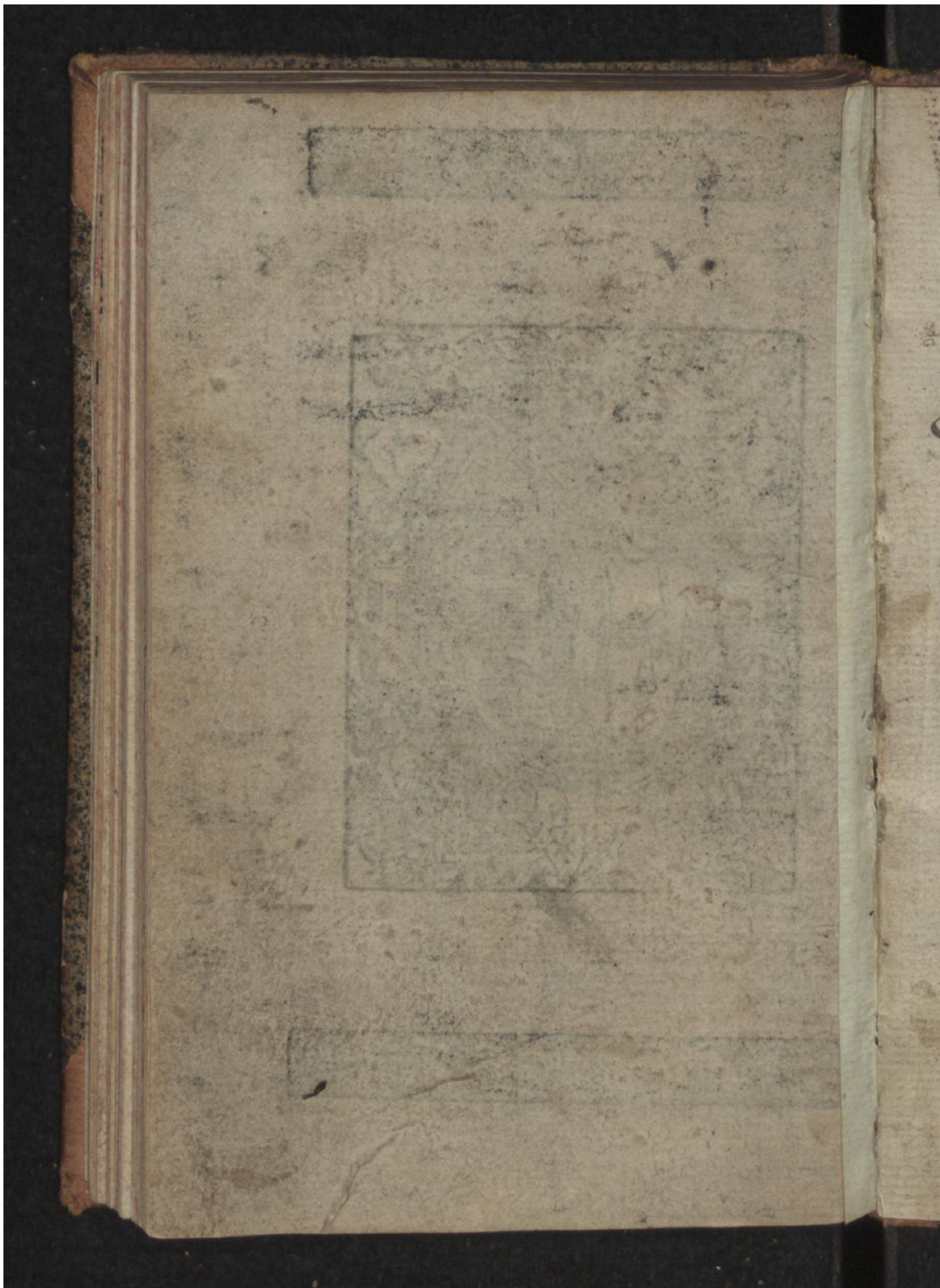
Wi vide icke / huad wi skulle gøre / Men vore øyen see til DJG.

SLESVIGAE
excudebat
NICOLAVS VVEGENERVS,
ANNO

M D XIIC.

N
N W

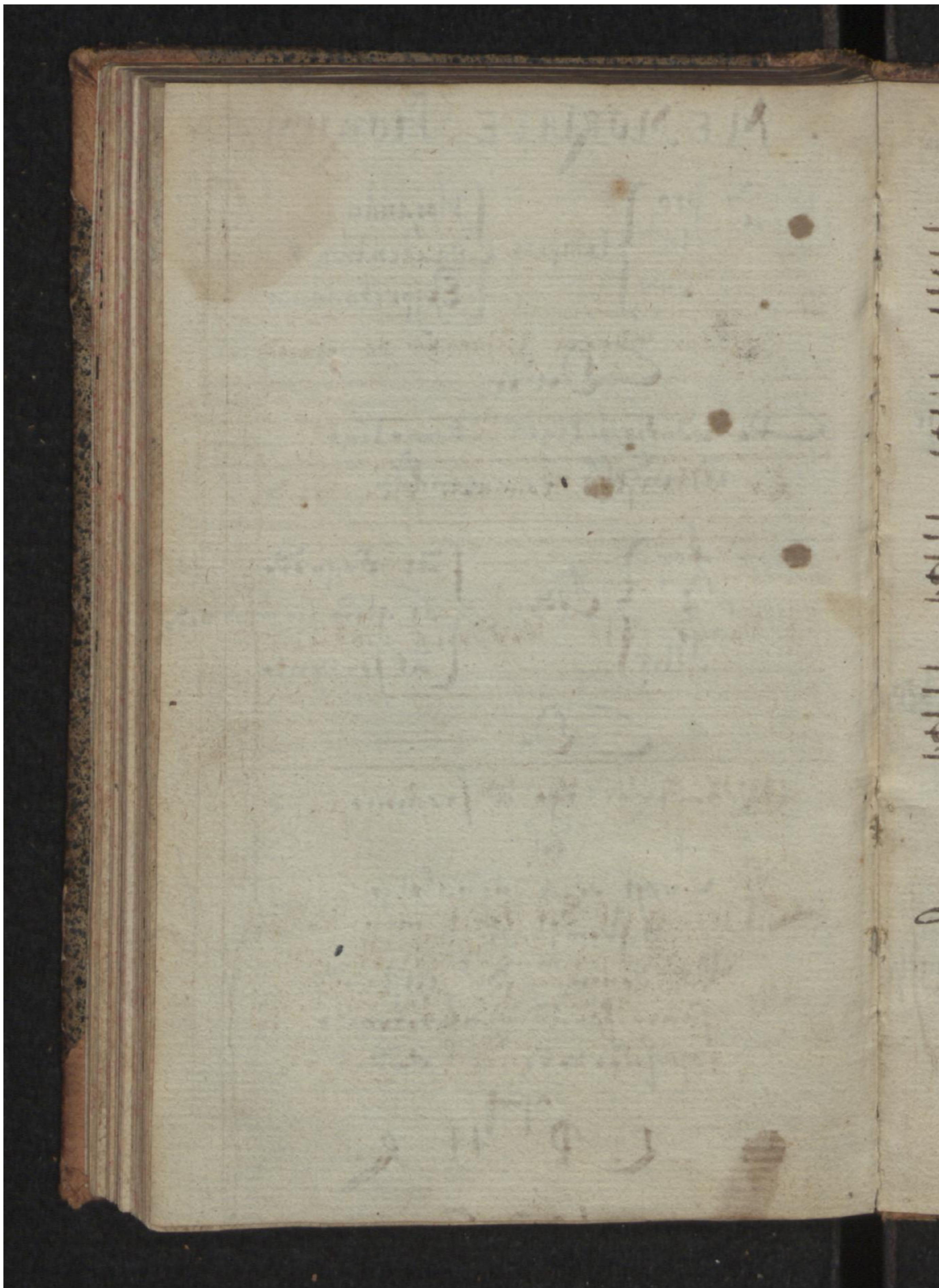
MEMORIALE PIORUM.
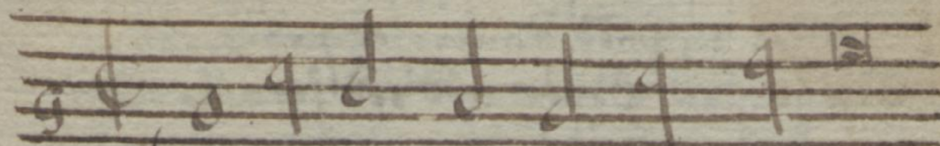
Pro } tempore { plorandum
In } tempore { gaudendum & orandum
Cum } tempore { Exspectandum

Det er
De Gudfrÿctigis daglige
Amindelse oc betenckelse

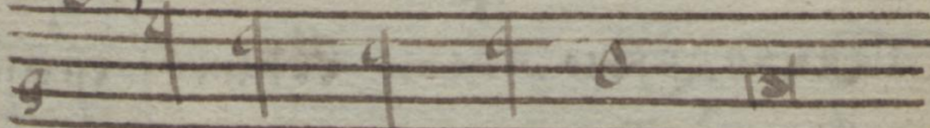
For } Tiden { at begræde
J } Tiden { at glæde sig oc at bede
Met } Tiden { at forvente

De
Gudfrÿctige oc fromme
til
Trøst oc Husvalelse
fremsatt
Udi denne Tidz tilstand
saare fornøden at betracte
offuerveÿe oc bede
aff
L. P. H. R.

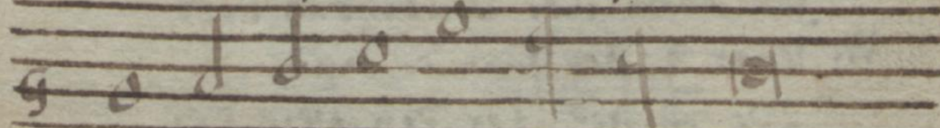

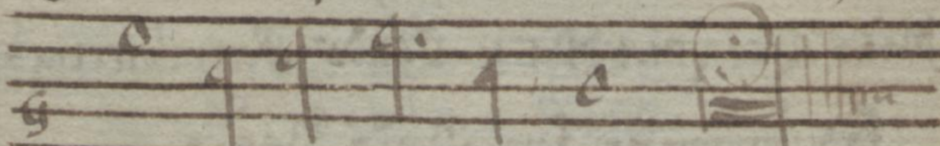
Stor Sorrig Jammer oc Eland,

Er Mensken kommen paa Hende,

J denne siste Verdens Stund,

Vnd Fader ver du oss miskund.

2.

Alting til det verst mon vende,
Vnd oss sin naade sende
Wi maa kende dig Fader blid,
Fra nu oc Jndtil ewig tid.

3.

INGRATITUDO NOSTRA. Voris Utacknemelighed

I Verden skeer stor offuermact,
Met hoffmod Vantro oc pract,
Menniskun Gudz godhed foracte
Effter Gudz Rige aÿ tracte.

4.

TRANSGRESSIO ADAMI. Adams forseelse.

Fra Paradiß bleff Adam stött
For hand ilde Gudz bud brød,
Wi vaar J stor fare oc nød
Oc oß stod for den ewig død

5.

MISERICORDIA DEI. Gudz Barmhiertighed.

Fra himmelen kom Gudz Naade
Der oß hialp aff stor vaade,
Jesus Gudz Søn vor frelser God
Frelste oß met sin Kiød oc blod,

6.

CONCEPTIO FILIJ DEJ. Gudz Søns Undfangelse.

Underlig aff den hellig Aand,
J en Person Gud oc Mand,
For oß undfangen er forsand,
Voris öpperste Frelsermand.

7.

GRATIA DEI. Guds Naade.

2 Opslagen bleff Guds Naadis dör,
Som for oß vaar tillucht för,
Oer naad oß arme er beteed,
Vad det som nu nylig er skeed.

8.

GAUDIUM TERRESTRE ET COELESTE.
Gled i himmelen oc paa jorden

I Bethlehem i Davids stad,
Bleff Creaturene glad,
Der de hörde den Engle skar
Neder aff himmelen mon far.

9.

Bebudet oß Gud faders fred,
Alt ved sin sön oß beteed,
Hyrderne der vaar ved deris hiord,
Widner huad vor Gud daffuer giord.

10.

VICTORIA GIGANTIS CHRISTI.
Christi vor Kempis Seyervinding

Immanuel som bleff oß fød
Hielper oß vdaff all nød
Alt fra den ewig bitter död,
Oc fra helffuedis ild oc glöd.

11.

LAUS PIORUM ANGELICA
Den Gudfryctigis oc Engelske Loffsang

Lader oss nu met Engle Chor
Tack wnd for Welgierning stor,
Siunge hannem met glede Wiiß
Loff ære Tack oc ewig Priiß.

12.

ORATIO PRO REGE ET EXERCITU.
For Vor naadige Herre oc Konge.

O Jesu Werdsens frelser Kier,
Bewar Wel Wor naadig Herre,
Konning CRISTIAN den fierde,
Met alle sine Krigs Herde.

13.

PRO RELIGIONE. ET VICTORIA
For Guds reene hellige oc Salige ord.

For din hellig ord mon stride
Herre hans fiender nedslide,
Giff hannem macht oc offuerhaand,
Sand hannem met Sjeirsom land.

14.

PRO ELECTO PRINCIPE ET OMNIBUS STATIBUS REGNI DANIÆ.

For vor Udvalde Printz, oc alle Rigens Stater.

Aa Gud vor naadig Printz oc Herr
Ophold til din naffns ære,
Raaden, Adlen, Rigens Statter
Met Danmarckis Undersaatter.

15.

MITIGATIO ET AVERSIO POENARUM. FAMIS, PESTIS ET BELLI.

Landplagers formildelse.

Fra dyr tid, farlig singdom, kri,
Gud naadelig oss befri,
Wi maa kende o fader kier
Dig at være en naadig Herr.

16.

PAX TEMPORALIS IN TERRIS GAUDIUM ÆTERNUM IN COELIS.

Verdens timelig fred, himelske evig gled.

Giff oss din naade fred oc ro
Her i Verden saa at bo
Wi maa findis alle sammen
Guds börn i Himmerig Amen.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS